

к.е.н. Гончаренко Тетяна Петрівна

Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи національного банку України», Україна

Проблеми розуміння сутності ключових понять стратегічного менеджменту

Сучасне стратегічне управління організацією базується на складанні дерева цілей, яке виступає у якості підґрунтя всієї системи управління. Протягом останніх десятиріч ефективність постановки цілей, ефективність всього процесу створення дерева цілей, є темою, яка широко обговорюється у наукових колах. Проте, й зараз залишається багато питань, що є дискусійними, й певне коло питань, стосовно яких вчені не знайшли порозуміння у трактуванні понять. Різні наукові школи пропонують власне визначення основних категорій та критеріїв формування дерева цілей, і зокрема, у системі стратегічного управління.

Аналіз причин вразливості вітчизняних підприємств та організацій, не стабільності та безсистемності їх функціонування нашою думкою про необхідність аналізу сучасної системи управління. І першим, на наш погляд, проблемним місцем є невірне сприйняття сутності ціле покладання, створення ієрархії цілей, та навіть сутності самих організаційних цілей. Дана проблема виникла через різні підходи до управління, які існували за часи радянського союзу, та тих що були напрацьовані в інших країнах світу. Нажаль, здобутки радянської управлінської культури вітчизняними менеджерами були відкинуті, як непрацездатні. Проте, й запозичити у повному обсязі світові управлінські здобутки більшості управлінців не вдалось. Отже розглянемо систему організаційного ціле покладання.

Розподіл цілей, завдань та окремих дій організації в рамках управлінського впливу здійснюється за допомогою дерева цілей [4]. В спеціалізованій літературі можна також зустріти означення цього процесу, як

ієрархія цілей [3], піраміда планування [5]. Традиційно в організаціях виділяють елементи (рівні) дерева цілей (табл. 1).

Таблиця 1.

Елементи (рівні) дерева цілей з точки зору різних авторів

Автор	Рівні дерева цілей
Мінцберг Г., Альстренд Б., Лемпел Дж.	Головна (стратегічна мета) – короткострокові - програмні дії
Орлов О.І.	Місії – стратегічні цілі – завдання - задачі
Клейнер Г.Б.	Місія – стратегії – цілі – завдання - дії

Ряд авторів на чолі із Генрі Мінцбергом вважають, що стратегічна мета повинна бути основною, досягнення якої реалізується через короткострокові цілі та програмні дії.

Більш розповсюджений підхід пропонує Орлов О.І. – від місії, через другий рівень – стратегічні цілі та третій – завдання до конкретних задач.

Клейнер Г.Б. розрізняє п'ять рівнів опису: місія, стратегія, цілі, завдання та дії. Слід відмітити, що цілі винесені на більш низький рівень узагальнення, чим стратегія, оскільки формулювання мети повинно володіти достатнім ступенем конкретики, задля того, щоб можна було вести мову про ступень реалізації тієї чи іншої мети.

Американці Томпсон А. та Стрікленд А. висказують думку, практично протилежну точці зору Клейнера. Відповідно до їх теорії, стратегія складається з дій, які слід здійснити керівництву задля досягнення намічених цілей, а також ділових підходів, що використовуються при цьому. В процесі розробки стратегії ставиться і водночас розв'язується основне управлінське питання: досягнення необхідних результатів із врахуванням стану організації та перспектив її розвитку. Автори вважають, що цілі - це є «результати», а стратегія – «засіб» їх досягнення.

Не відповідність у розумінні і трактуванні одних і тих самих понять, підміна одних іншими викликає необхідність розглянути визначення, які

сформульовані різними вченими. Як вже було зазначено, як у теорії так і в управлінській практиці існує змішування основних понять стратегічного менеджменту, а саме: мета, стратегія, стратегічні цілі та навіть, плани і стратегічні плани.

Під метою, найбільш часто розуміють конкретний вимірюваний стан, точку або результати, котрих організація прагне досягнути у визначений період часу, аналіз тлумачень цього поняття різними авторами дає право зазначити, що погляд на ціль є більш-менш системним та демонструє схожість поглядів вчених.

Дещо інша ситуація склалась із поглядом на інше центральне поняття у теорії та практиці управління – стратегію. Єдиного, загальновизнаного поняття стратегії не існує. Частина вчених та практиків розглядають процес визначення цілей та задач як невід'ємну частину стратегії, у той же час інші проводять між ними чітке розділення. Американські вчені схильні розглядати стратегію, як набір правил, детальний всеохоплюючий комплексний план, або як сукупність усіх дій, вітчизняні вчені здебільшого розглядають стратегію як управлінську модель розвитку організації

Ми не підтримуємо ту чи іншу позицію, а надаємо широкий спектр думок з даного питання. У той же час ми не хочемо звужити перспективи розгляду питання, а навпаки, прагнемо до його максимального розширення, й передусім, задля того, щоб чітко показати всі теоретичні неспівпадіння.

Поряд із різними поглядами на сутність організаційної цілі спостерігається й розходження у розумінні її місця. Так, наприклад, деякі американські економісти центральне місце відводять стратегії, а меті відводять роль інструмента забезпечення стратегії, інші максимальним значенням наділяють місію та бачення організації, а цілям відводять другорядну роль. Проте більшість вітчизняних вчених схиляються до думки, що ціль має центральне місце серед всіх понять стратегічного управління.

Резюмуючи викладений матеріал, слід зазначити, що наслідком розбіжності у тлумаченні базових понять в теорії та практиці стратегічного

управління спостерігається хаотичність і безсистемність поглядів і на саму процедуру стратегічного управління. З цього можна зробити два основних висновки:

1. стратегічне управління, як сучасний етап теорії та практики управління проходить певні еволюційні етапи, через що не сформовано єдиного підходу до розуміння його сутності;
2. різні погляди американських і вітчизняних вчених на базові поняття стратегічного менеджменту є наслідком істотних відмінностей як економічних культур, так і середовища господарювання бізнес-суб'єктів, тому спостерігати абсолютну відповідність ми не будемо.

Отже, слід поглиблювати дослідження та систематизувати поняття стратегічного управління задля того, щоб викристалізувати його концептуальні засади та розробити систему стратегічного управління для вітчизняних організацій.

Література:

1. Армстронг Майкл. Основы менеджмента. Как стать лучшим руководителем. - Ростов-на-Дону, 1998. - 512с.
2. Мартиненко М. М., Ігнат'єва І. А. Стратегічний менеджмент - К., 2006. - 320 с.
3. Минцберг Г., Альстрэнд Б., Лэмпел Дж. Школы стратегий. - СПб., 2000. - 434 с.
4. Немцов В.Д., Довгань Л.Є. Стратегічний менеджмент: Навчальний посібник.- К., 2002.- 560 с.
5. Рудінська О.В., Яроміч С.А., Молоткова І.О. Менеджмент. – К., 2002. - 334 с.
6. Стратегическое планирование / Под ред. Уткина. - М., 1998. - 440 с.
7. Томпсон А.А., Стрикленд А. Дж. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии. - М., 1998.- 576 с.